

IDENTIFIKACIJA SAVREMENOG PREDUZETNIČKOG KONCEPTA I MOGUĆNOSTI PRIMENE U SRBIJI

IDENTIFICATION OF MODERN ENTREPRENEURIAL CONCEPT AND POSSIBILITIES OF ITS APPLICATION IN SERBIA

dr, Jovanka Popović, docent²³⁵

dr, Vlado Radić, redovni profesor²³⁶

Nikola Radić, dipl. ekon., student master studija²³⁷

Sadržaj: *Savremeni preduzetnički koncept je usmeren na afirmaciju poslovnosti i profesionalizma, promenu mišljenja, stavova i kulture, pa je potrebna implementacija novog pristupa biznisu, kao i nove poslovne orijentacije. Živimo u vremenu dinamičnih i brzih promena, nesigurnosti i rizika, koje se naziva globalizacija. Da li će preduzetničke organizacije participirati na svetskom tržištu zavisi od mnogih faktora. Da bi se preduzetnički poduhvati uključili u međunarodne tokove, ekonomska politika na nivou države treba da obezbedi adekvatan ambijent koji će motivisati preduzetničku organizaciju.*

Cilj rada je da identifikuje koncept savremenog preduzetništva kao inovativnu aktivnost.

Ključne reči: *Preduzetništvo, preduzetnički koncept, promene, inovativnost*

Abstract: *Modern entrepreneurial concept is aimed towards affirmation of business efficiency and professionalism, as well as the change of thinking, attitudes and culture, so it is necessary to implement new business approach, as well as new business orientations. We live in the time of dynamic and fast changes, insecurity and risks, that we call the globalization. Will entrepreneurial organizations participate on a global market is a thing that depends on many factors. In order to get entrepreneurial ventures into international flow, it is necessary for economic politics to include a country based adequate ambient, that will motivate entrepreneurial organization.*

The goal of work is to identify modern entrepreneurial concept as an innovative activity.

Key words: *Entrepreneurship, entrepreneurial concept, change, innovation*

1. UVOD

Veliki broj ljudi u Evropskoj uniji zaposlen je u malim i srednjim preduzećima, koja predstavljaju pravi razvojni preduzetnički potencijal. Preduzeće koje nastoji da izgradi savremene preduzetničke dimenzije, mora razviti stimulativan poslovni ambijent i kulturu kako bi zaposleni mogli na najbolji način da ispolje svoje potencijale. Sa druge strane, zaposleni se moraju stalno usavršavati, jer to zahtevaju brze naučno-tehničke, političke i ekonomske promene.

Smisao savremenog preduzetničkog koncepta odražava, u suštini, usmeravanje pojedinaca i grupe ljudi ka cilju, primenom ideje ili inovacije i kroz maksimalno iskorišćenje sopstvenih kvaliteta. Primena savremenog preduzetničkog koncepta može se prezentovati kao trans-

²³⁵ Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Mitropolita Petra 8, Beograd

²³⁶ Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Mitropolita Petra 8, Beograd

²³⁷ Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Mitropolita Petra 8, Beograd

formacija razvojne perspektive preduzetništva kroz nove inovativne pravce. Da bi preduzetnički poduhvat opstao i bio uspešan, mora negovati inovativnost, kreativnost i prilagodljivost.

2. PROBLEMI SAVREMENOG PREDUZETNIŠTVA

Problem savremenog preduzetništva ima više aspekata, što ga čini veoma kompleksnim. Što su obimniji i kompleksniji zahtevi eksternog okruženja, povećava se i njegova ranjivost. Ovu činjenicu preduzetnici treba da shvate kao kritičnu tačku poslovnog poduhvata i koriste u cilju promocije i ostvarenja sopstvene dobiti.

U vremenima "surovog ekonomskog ratovanja", preduzetnik mora da prikupi (i obradi) što veći broj informacija o konkurenciji, njihovim namerama ili inovacijama, kao i strategiji osvajanja tržišta. Stoga je poznavanje pretnji, rizika i izazova koje sa sobom nosi savremeno preduzetništvo presudno važno za poslovanje preduzeća.

Mnogi preduzetnički poduhvati nastoje da funkcionišu kroz tradicionalni način poslovanja, što podleže dugim periodima spokoja i samozadovoljstva, prekidanih kraćim periodima promena u okruženju. Vremenom, preduzetnici shvataju da haotične situacije postaju sve češće, pa uspeh postižu samo oni koji reaguju brzo, oplemenjuju svoje vrednosti i izrastaju upravo iz neizvesnosti.

Danas se svaka preduzetnička organizacija, koja se prema promenama odnosi kao povremenim poremećajima u stabilnom svetu biznisa, izlaže velikom riziku opstanka. Promene nastaju suviše brzo da bi preduzetničke organizacije i njihovi lideri mogli da se prepuste metafori "mirnih i stabilnih voda biznisa". Preduzetnici moraju da budu spremni da efikasno i efektivno rukovode promenama u neizvesnom dinamičkom poslovnom okruženju, u kome sve više dominiraju informacije, ideje i znanje. U poslednjoj deceniji nastalo je niz koncepata i teorija o uspešnosti organizacije, u kojima se potenciraju različite determinante uspešnosti organizacija [11]. Nažalost, preduzetništvo je uskraćeno takvom koncepcijom, jer raznovrsni problemi za koje je potrebno naći rešenja (koja nisu uvek idealna), dovode do ishitrenih odluka koje se uglavnom ispostave kao loše.

Nema sumnje da je preduzetnički ambijent u Srbiji značajno poboljšan tokom poslednjih nekoliko godina, iako se slažemo sa konstatacijom da je stanje preduzetništva, zapravo, stabilno loše. Preduzetnici su i dalje suočeni sa otežanim poslovnim okruženjem, čemu najviše doprinosi komplikovan regulatorni okvir i dugotrajne i skupe administrativne procedure [12].

Dr Jovanka Popović rođena je 1979. godine u Novom Sadu, gde je završila osnovnu, osnovnu muzičku školu, kao i srednju ekonomsku školu. Na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu, agroekonomski smer, diplomirala 2004. godine. Magistarske studije na Fakultetu za uslužni biznis Univerziteta Educons završila 2008. godine. Doktorske studije na Fakultetu za turizam i ugostiteljstvo u Ohridu završila 2012. godine.

Na Visokoj školi za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo iz Beograda izabrana je za docenta i predaje grupu predmeta iz naučne oblasti Menadžment.

Puno se radi na usvajanju zakonskih propisa koji podržavaju rast i razvoj preduzetništva, ali za takve stvari su potrebni dodatni napori kako bi sve to u praksi moglo idealno da funkcioniše. Ne treba naglašavati da države širom sveta kontinuirano kreiraju odgovarajuću podsticajnu politiku za unapređenje tržišta i privlačenje ulaganja u preduzetništvo. Premda uklanjanje raznih administrativnih prepreka ne predstavlja univerzalni lek za razvoj preduzetništva, može unaprediti tržišnu konkurenciju i obezbediti uspeh reformi, kao što je liberalizacija trgovine i privatizacija [3].

3. IDENTIFIKACIJA SAVREMENOG PREDUZETNIČKOG KONCEPTA

Osnovni zadatak preduzetnika jeste postavljanje kvantitativnih inovacionih ciljeva i stalno podsticanje ljudi na razvijanje ideja, izgrađivanjem sposobnosti da inoviraju bez straha od promašaja i grešaka [9].

Uspešne organizacije inoviraju:

- novim strategijama,
- brzinom,
- znanjem (pameću),
- ignorisanjem ili slušanjem potrošača i
- promovisanjem interne heterogenosti i homogenosti [9].

U uspešnim organizacijama promene postaju neminovne. *"Ono što se ne dokaže u praksi, silom ekonomskih zakonitosti traži promenu. Ono što se dokaže u praksi, zahteva promenu kao usavršavanje, poboljšanje, čime se obezbeđuje dodatna efektivnost"*. Takve promene predstavljaju proces neprekidnih ostvarenja ekonomskog rezultata preduzetničkih organizacija i društva [5].

Tom Piters [8] u knjizi *"Luda vremena traže lude organizacije"*, prezentuje novi izazov za li-dere i zahteva od njih da budu daleko kreativniji i odu korak dalje u razmišljanjima o sopstvenom poduhvatu. Po njemu, preduzetnici budućnosti moraju otići korak dalje od:

Dr Vlado Radić rođen je 1955. godine. Osnovnu i srednju tehničku školu završio u Kraljevu. Diplomirao 1980. godine na Tehničkoj vojnoj akademiji u Zagrebu. Magistrirao 1990. godine na Mašinskom fakultetu u Beogradu. Doktorsku disertaciju odbranio 1995. godine na Vojnotehničkoj akademiji u Beogradu.

Od 1980-1985. godine radio u jedinicama u Vršcu i Zrenjaninu, a od 1985-2001. godine u Vojnotehničkom institutu. Od 2001-2012. godine radio u Ministarstvu odbrane.

Bio nacionalni koordinator za malo oružje i lako naoružanje, ekspert pri Stalnim komitetima Otavske konvencije u Ženevi, predsednik komisije za namensku industriju u Vladi R Srbije i ekspert pri organizaciji UN za zabranu hemijskog oružja u Hagu.

Učestovao na više od 70 stručnih i naučnih skupova i objavio više od 160 stručnih i naučnih radova, pet monografija i dva udžbenika.

U Vojnotehničkom institutu i Tehničkom fakultetu u Čačku biran u zvanja naučnog saradnika i višeg naučnog saradnika.

Na Visokoj školi za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo izabran za redovnog profesora iz naučne oblasti Menadžment. Izvodi nastavu iz predmeta "Upravljanje kvalitetom", "Proizvodni i uslužni menadžment" i "Organizacioni dizajn".

- decentralizacije,
- osamostaljivanja radnika,
- lojalnosti,
- od dezintegracije,
- reinženjeringa,
- klasičnog obrazovanja,
- korak dalje od TQM,
- promena.

Savremeni preduzetnički koncept, vođen turbulentnim okruženjem i konstantnim inovativnim promenama, treba da menja strukturu i usaglasi se sa strategijom preduzetničke organizacije. Što je stepen prilagođavanja veći, to su bolji rezultati poslovanja [10].

Ono što bi trebalo da identifikuje savremeni preduzetnički koncept bazira se na:

- novoj preduzetničkoj organizacionoj strukturi,
- napuštanju starih ideja i traganju za adekvatnim inovacionim rešenjima,
- promeni procesa rada i položaja radnika,
- vremenu i brzini donošenja odluka,
- fleksibilnosti prema informacionim tehnologijama,
- kvalitetu, dizajnu i uslugama – kao glavnim prednostima novih proizvoda i usluga.

Savremeni preduzetnički koncept može se provući kroz dve osnovne vrste organizacione strukture: formalnu i neformalnu [1]. Ali, bez obzira na organizacioni koncept, treba shvatiti:

- da povećanjem potreba, preduzetnici, kao i sami zaposleni, imaju više ekonomskih aktivnosti i zaduženja;
- da komunikacija treba da se odvija isključivo u vidu saveta i informacija, a ne u vidu naredbi i instrukcija;
- da odlučivanje ima neformalni i decentralizovani karakter;
- da preduzetnici imaju slobodu koja se oslanja na sopstvenu procenu a ne na pravila i
- da poštovanje prioriteta postane jedan od ciljeva, a ne primarni cilj [2].

Savremeni preduzetnički koncept ne sme zanemariti obrazovanje, koje doprinosi uspostavljanju direktne veze između intelektualnih potencijala preduzetničke organizacije – kako eksplicitno evidentiranih, tako i implicitnih (pojedinačnih, ličnih znanja) i pozitivnih poslovnih rezultata. Obrazovanje značajno podiže nivo znanja, intelektualne sklonosti i sl. U praksi, preduzetnik znanjem stečenim obrazovanjem, identifikuje i mapira intelektualne potencijale organizacije, generiše nova znanja, uvodi nove načine rada i tehnologiju u realizaciji poslovnih ciljeva. Dakle, obrazovanje kao intelektualna komponenta poslovnih aktivnosti odražava se u strategiji, politici i praksi savremene preduzetničke organizacije [7].

Uspešan društveno-ekonomski i razvoj savremenog preduzetništva zahteva:

1. adekvatna znanja, inventivnost, odgovornost, inicijativu, inovativnost i veoma mnogo rada;
2. elastičnost i brzinu promena obrazovanja u skladu sa razvojnim potrebama;

Nikola Radić rođen je 06. decembra 1991. godine u Beogradu, gde je završio osnovnu školu i gimanziju. Na Fakultetu za poslovne studije Univerziteta Megatrend diplomirao je jula 2014. godine i stekao zvanje diplomirani ekonomista.

Trenutno završava master studije na Visokoj školi za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo u Beogradu.

3. promene u stavovima ljudi (motivaciji, znanju, vrednostima, ponašanju i drugim personalnim svojstvima).

U inovativnim organizacijama postoje dva različita dela strukture kako bi se ubrzala transformacija rezultata istraživanja u aktivnosti vezane za proizvode i tržišta [4]:

- operativni – koji realizuje poslove (nosilac izvršne aktivnosti) i nove projekte i ideje. U njemu se favorizuje efikasnost i brzina. Primenjuje divizionu strukturu. Osnovni problem ovog modela je u uspostavljanju veza između inovativnog i operativnog dela i mogućem sukobu njihovih rukovodilaca;
- inovativni – koji se bavi istraživanjem. Sastoji se od stručnjaka različitih profila, koji imaju zadatak da pronalaze nove ideje i rešenja. Nosilac je preduzetništva. Inovativni deo je troškovni centar i mesto rizika. Ima matričnu organizacionu strukturu.

4. SAVREMENO PREDUZETNIŠTVO U SRBIJI

Veliki broj preduzetnika u Srbiji tretira preduzetništvo kao nešto misteriozno. U tom kontekstu, govori se o "velikoj ličnosti", koja dolaskom na svet donosi i urođene sklonosti i sposobnosti za preduzetničko ponašanje, koja na ukazanu šansu reaguje instiktivno, osećajem za trenutak i problem. Sa druge strane, postoje i oni koji smatraju da se preduzetništvo može naučiti i na organizovan način izvršavati u okviru redovnih poslovnih aktivnosti, potencirajući praktičnu dimenziju i rutinsko obavljanje preduzetničkih aktivnosti.

Ipak, u prvom planu su uvek najkreativniji elementi preduzetničkog ponašanja, pri čemu se inovacije posmatraju u najširem smislu (tehničke, ekonomske, društvene), a tako koncipirano preduzetničko shvatanje smatra kao redak resurs u koga treba investirati.

Treba napomenuti da najveće probleme preduzetništva u Srbiji čine [6]:

1. nedostatak povoljnih izvora finansiranja u zakonodavnom okviru,
2. nedostatak radnika odgovarajućih kvalifikacija,
3. neusklađenost preduzetničkog poduhvata sa zahtevima standarda kvaliteta,
4. nedostatak informacija o tržištu i tehnologijama,
5. otežana naplata potraživanja,
6. nelojalna konkurencija,
7. monopolističko ponašanje velikih preduzeća,
8. korupcija,
9. gubitak vremena i novca usled dugog čekanja adekvatne dokumentacije,
10. visine lokalnih такси i neujednačenost njihovih iznosa po opštinama i dr.

Motivacija vezana za savremeni preduzetnički koncept i njegova primena u Srbiji jedno je od najvažnijih pitanja za državu. Šansa da se u Srbiji primeni savremeni preduzetnički koncept zavisi isključivo od motivacije. Njegov značaj proizlazi iz suštine preduzetništva kao ključnog razvojnog resursa, akciono orijentisanog načina razmišljanja i poslovne filozofije koja u centar interesovanja stavlja inovacije. Savremeni preduzetnički koncept u Srbiji je prepoznat kao bazična veština u procesu permanentnog (doživotnog) inoviranja. Međutim, neadekvatan sluh za njegovu primenu kroz proces pripremanja, obrazovanja i treninga za kreiranje biznisa, dovodi do stagnacije.

Postojeći sistem preduzetničkog koncepta zasnovan je na pretpostavci da se na promene u okruženju reaguje relativno sporo. Razlog tome jeste:

- neadekvatna informisanost,
- nekritičko razmišljanje,
- neefikasna komunikacija,

- odbacivanje rada po timovima,

jer su preduzetničke organizacije prvenstveno orijentisane na obavljanje osnovnih delatnosti, a ne na inovativnost. Pri učestalim zahtevima okruženja, tradicionalni način vođenja preduzetničkih organizacija dovodi do ozbiljnih problema. Rešenje je u promeni organizacione forme, koja za sobom povlači novi način rada i razmišljanja.

5. ZAKLJUČAK

Razvoj savremenog preduzetničkog koncepta od izuzetnog je značaja za održavanje konkurentskih prednosti na globalnom tržištu i u uslovima ekonomije koja je katalizovana inovacijama. Stoga, među kreatorima ekonomske politike postaje sve jasnija uloga kvaliteta kako preduzetničkog potencijala, tako i obrazovanja, u cilju razvoja preduzetničkog poduhvata. Pre svega, podrška preduzetničkim aktivnostima preko državnih mera može da doprinese povećanju broja novih firmi i smanjenju nivoa nezaposlenosti, ali i smanjenju grešaka u poslovanju postojećih organizacija. Savremeni preduzetnički koncept treba da podstiče kreativnost i otkriva stvarnost društvenog života. Sve izraženija dinamika promena, njihova globalizacija, povećanje nivoa konkurentnosti i konstantne promene tehnologija (posebno informacionih), pred preduzetnike kao lidere novog milenijuma, postavlja nove izazove.

Savremeni preduzetnički koncept poslovanja oslanja se na kreiranje inovativnih poslovnih pristupa u domenu prodaje, kupovine i internog kreiranja poslovnih procesa. Savremeno preduzetničko poslovanje podrazumeva promenu koncepta poslovanja i usmeravanje na domen efikasnosti i uspešnosti. Ambiciozna rešenja i planovi preduzetnika, u smislu uvođenja savremenog koncepta preduzetništva, imaju neophodnu važnost iz tri jasna razloga: ubrzavaju poslovanje, povećavaju kvalitet poslovanja i omogućavaju tržišnu konkurenciju.

Sva tri razloga su nepobitni dokazi da je organizacija, planiranje i plasiranje proizvoda korišćenjem savremenog koncepta preduzetništva isplativije i strateški usmerenije. Osnovu ovakve konstatacije predstavlja niz inovativnih rešenja koja pomažu kako u proizvodnji, tako i u organizaciji, upravljanju, planiranju, kontrolisanju, povezivanju poslovnih procesa, pa i određivanju ciljeva poslovanja preduzetničkih organizacija.

Primena savremenog koncepta preduzetništva u Srbiji može da podstakne rast, konkurentnost i inovaciju. U današnje vreme, svedoci smo gotovo stalnih inovacija procesa i ponude proizvoda i usluga, pa čak i u modelima poslovne prakse. Zato preduzetnik u Srbiji, kroz sluh za savremenu koncepciju, može sticati bogatstvo, izgrađivati novu karijeru, stvarati nova preduzeća, definisati sveže i maštovite tehnike i strategije. Njihovom primenom treba da promeni konzervativne metode, načine i procedure poslovanja, što će mu omogućiti uspešniji nastup na tržištu, uklanjanje barijera koje sputavaju u svakodnevnim nastojanjima da opstane u konkurentskoj utakmici.

Samo uspešan preduzetnik, oslobođen tereta svih oblika, ponajviše administrativnih, predstavlja zametak novih poduhvata i novih preduzetnika na kojima treba da se zasniva prosperitet društva (države) u celini. Suprotno, preduzetnik, okovan stegama političke, pravne i finansijske prirode, postaje problem čije rešavanje više nije u domenu njega samog, već predstavlja teret za društvo. Stoga, država treba da učini neophodan napor da pospešuje uspešne preduzetnike i njihove poduhvate, sve sa ciljem boljitka njih samih, a posle i države.

REFERENCES

- [1] Babić, M., Stavrić, B. (2003) *Organizacija preduzeća – upravljanje organizacionom strukturom*, KIZ „Centar“, Beograd
- [2] Čolović G. (2012) *Strategic management i garment industry*, Woodhead Publishing, Cambridge, Oxford, New Delhi
- [3] Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća (2007) *Eliminisanje barijera za razvoj preduzetništva u Crnoj Gori*, Vlada Republike Crne Gore, Podgorica, str. 3-5
- [4] Đorđević, D. (2001) *Mala i srednja preduzeća*, KAS, Beograd
- [5] Gužalić, M. (2006) *Preduzetništvo – instrument liderstva*, Zbornik radova, Naučni skup, Liderstvo u teoriji i praksi, Ekonomski fakultet, Banja Luka, str.
- [6] Izveštaj o stanju MSPP u 2012, (2013) *Stanje i potrebe preduzetništva u Srbiji*, Nacionalna agencija za regionalni razvoj
- [7] Karavidić, S., Čukanović-Karavidić, M. (2012) *Preduzetništvo*, Visoka škola za poslovnu ekonomiju i preduzetništvo, Beograd
- [8] Peters, T. (2001) *Crazy time call for Crazy organizations*, Dorling Kindersley Limited, NewYork
- [9] Riderstrale, J., Nordstrom, K. (2004) *Funky business*, Plat, Beograd
- [10] Sajfert, Z. (1999) *Poslovna organizacija*, Univerzitet u Novom Sadu, Tehnički fakultet Mihajlo Pupin Zrenjanin
- [11] Veselinović, S. (2010) *Koncepti uspešnosti savremenih organizacija*, šesti naučni skup sa međunarodnim učešćem, Sinergija, Bijeljina, 295-302.
- [12] Vukadinović, S., Popović, J., Radić, V. (2014) *Theoretical concept of identifying possible entrepreneurship development opportunities in Serbia*, Međunarodna konferencija IMKSM, Bor, str. 628-635.